

S P R A W O Z D A N I A

Ks. Stefan Cichy

SPRAWOZDANIE Z III SYMPOZJUM „VETERA ET NOVA”

W dniach 7 i 8 października 1975 r. odbyło się w Krakowie, w rezydencji Księdza Kardynała Karola Wojtyły, sympozjum poświęcone pamięci Opata Prospera Guérangera, inspiratora Ruchu Odnowy Liturgicznej. Sympozjum zostało zorganizowane w Krakowie. Wśród przeszło pięćdziesięciu uczestników byli głównie wykładowcy liturgiki z całej Polski oraz goście z zagranicy: ks. prof. dr B. Fischer, kierownik Instytutu Liturgicznego w Trewirze, o. prof. dr B. Neunhuser, kierownik Instytutu Liturgicznego przy Papieskim Ateneum San Anselmo w Rzymie oraz o. dr J. Leclercq z Solesmes. W obradach uczestniczyli także przedstawiciele Episkopatu Polski: ks. bp St. Jakiel, przewodniczący Komisji Liturgicznej i ks. bp A. Małysiak, sufragan krakowski.

Sympozjum rozpoczęło się o godz. 15-tej Mszą św. koncelebrowaną w języku łacińskim przez 45 kapłanów. Koncelebracji przewodniczył i homilię wygłosił ks. prof. dr B. Fischer. W homilii, wygłoszonej w języku francuskim, mówca rozwinął myśli zawarte w czytaniach mszalnych ze wspomnienia Matki Boskiej Różańcowej podkreślając maryjną pobożność ludu polskiego i nawiązując do wspaniałego ołtarzu Wita Stwosza w kościele Mariackim w Krakowie.

Po Mszy św. ks. dr W. Świerzawski, dokonał w j. łacińskim wprowadzenia w problematykę sympozjum zaznaczając, że obradami pragniemy uczcić stuletnią rocznicę śmierci Prospera Guérangera, prawdziwego ucznia św. Benedykta i syna Kościoła. W ramach tego wprowadzenia został odczytany list Gospodarza Sympozjum, Księdza Kardynała Karola Wojtyły, wyrażający radość z tego, że w twórczej działalności dokonuje się łączenie starego z nowym i życzący uczestnikom owocnego pobytu w Krakowie. Po odczytaniu listu ks. dr W. Świerzawski powitał wszystkich gości, zaprosił do stołu prezydenckiego ks. bpa St. Jakiela, ks. Zdaniewicza z Olsztyna, ks. doc. dra W. Schenka i ks. dra St. Czerwika i poprosił ks. doc. dra Schenka o przewodniczenie dyskusji.

Pierwszy referat na temat: *Sto lat Ruchu Odnowy Liturgicznej — przeszłość i perspektywy* wygłosił po łacinie o. prof. dr B. Neunheuser. Przed referatem ks. dr St. Czerwik przedstawił krótko sylwetkę naukową Kierownika Instytutu Liturgicznego przy Papieskim Ateneum San Anselmo w Rzymie.

Drugi wykład na temat: *Dziesięć ostatnich lat odnowy liturgii* wygłosił ks. prof. dr B. Fischer. Kilka wiadomości o pracy naukowej prelegenta podał ks. dr W. Świerzawski (w roku 1972 dorobek naukowy obejmuje 168 pozycji, wśród uczniów 27 doktorów, kierownik Instytutu Liturgicznego w Trewirze jest prezesem „Societas Liturgica”).

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos ks. dr St. Czerwik. W nawiązaniu do pierwszego referatu poruszył problem opinii L. Bouyera odnośnie Guérangera. O. prof. dr Neunheuser odpowiedział, że prawdą jest, że Guéranger starał się o żywą liturgię, ale sąd Bouyera, że zburzył on liturgię lokalną jest prawdziwy. Dalej ks. dr Czerwik zauważył, że dzieło odnowy liturgii Wielkiego Tygodnia, zapoczątkowane przez Piusa XII, zostało w połowie drogi, ze względu na zachowanie niezrozumiałego języka. Czy więc w związku z tym chwalić można Ruch Odnowy, który zachowywał we wszystkim język łaciński? W odpowiedzi na to pytanie o. prof. dr Neunheuser podkreślił, że trzeba tu wiać pod uwagę ówczesną sytuację. Istniało przekonanie, że tylko łacina jest językiem sakralnym. Gdyby promotorzy odnowy liturgicznej chcieli wprowadzić języki narodowe do liturgii, spotkaliby się z potępieniem. Dlatego wybrano drogę pośrednią, drogę komentatora. Dopiero w okresie ostatniego soboru zmieniła się mentalność. Po soborze powszechne jest przekonanie, że język narodowy ułatwia uczestniczenie w liturgii i jej przeżywanie, dlatego też teraz został on wprowadzony w całej pełni.

Ks. dr Michałowicz zwrócił uwagę na to, że w liturgii naszych czasów chodzić winno nie tylko o przekłady (*traducere*), lecz o to, by była ona przyjęta i przeżywana, chodzi o adaptację liturgii do warunków współczesnego człowieka. W związku z tym zdaniem, ks. prof. dr Fischer zaznaczył, że dokonuje się na tym polu ewolucja organiczna. Otwarły się wielkie szanse dla odnowy m. in. w dyktorium o Mszy św. dla dzieci.

Sierota Deodata, przełożona Sióstr Urszulanek w Krakowie, wyraziła radość z istnienia „Liturgicznej modlitwy dnia” dla zakonnic, która wzbogaciła ich życie liturgiczne. Jednocześnie wyraziła pragnienie, by księga ta została uzupełniona.

Ks. dr St. Czerwik poruszył jeszcze problem tzw. *monitiones* i modlitwy wiernych. Zauważył on, że *monitio* nieszczęśliwie tłumaczy się czasem jako upomnienie, moralizowanie, tymczasem chodzi tu o wprowadzenie.

Ks. prof. dr B. Fischer podkreślił, że modlitwa wiernych winna być tak ułożona, by nie zawierała żadnych moralizmów, by nie była kazaniem, ale modlitwą.

Ks. dr J. Sroka zapytał, jak należy rozumieć zdanie ks. prof. dra Fischera, że monopol języka narodowego w liturgii jest zjawiskiem chorobowym oraz jak widzi się powrót do łaciny w liturgii?

Ks. prof. dr Fischer zaznaczył w odpowiedzi na to pytanie, że modlitwy prezydenckalne, zwłaszcza Modlitwa Eucharystyczna, winny być w języku narodowym, gdyż lud ma te modlitwy potwierdzić przez swoje *Amen*. Natomiast śpiewy *Ordinarium* można wykonywać po łacinie, gdyż wierni znają sens tych tekstów i nie trzeba ich specjalnie tłumaczyć. O. prof. dr Neunheuser podkreślił, że wierni lubią także śpiewy polifoniczne w języku łacińskim.

Ks. dr W. Świerzawski zapytał, czy ks. prof. dr Fischer ma konkretne sugestie odnośnie współpracy między ośrodkami liturgicznymi za granicą i w Polsce. Kierownik Instytutu Liturgicznego w Trewirze odpowiedział, że nie ma konkretnej idei w sprawie kontaktów tych ośrodków, ale widzi ją m. in. w wymianie myśli na różnych zjazdach liturgicznych.

Ks. bp A. Małysiak zwrócił uwagę na aspekt historyczny i duszpasterski odnowy liturgicznej w naszym kraju. Zaznaczył on, że odnowa ta szła u nas etapami, a obecnie nie powinna być oderwana od życia. Podkreślał on zwłaszcza jeden moment; celebrians winien być widziany i słyszany w czasie sprawowania liturgii.

Ks. doc. dr W. Schenk podsumował dyskusję i zaprosił uczestników do wzięcia udziału w polskich niesporach. Niesporom przewodniczył ks. prob. St. Hartlieb z Konarzewa. Po niesporach wspólną kolacją zakończył się pierwszy dzień obrad sympozjum.

Drugi dzień obrad rozpoczął się o godz. 9-tej Mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. bp St. Jakiel z Przemyśla. Homilię wygłosił po łacinie o. prof. dr Neunheuser. Kaznodzieja nawiązał do słów Ewangelii dnia: „Panie, naucz nas się modlić”, dał komentarz do prośb Modlitwy Pańskiej i podkreślił wagę modlitwy dziękczynnej oraz rolę Ducha Świętego w modlitwie.

Po Mszy św. ks. dr W. Świerzawski podał program dnia oraz sugestie dotyczące dyskusji po referatach i poprosił ks. dra Czerwikę o prowadzenie dyskusji.

Pierwszy referat wygłosił ks. dr J. Sroka z Przemyśla nt.: *Odnowa liturgii przed Soborem Watykańskim II w Polsce (rzeczy dokonane — inspiracje — inicjatywy zaczęte)*.

Ks. dr Czerwik proponował, by referat ks. dr Sroki opublikować, gdyż mało mamy publikacji na ten temat. Prowadzący dyskusję podał jako uzupełnienie tematy dwóch prac pisanych na ATK i KUL-u (o arcybiskupie Nowowiejskim jako liturgiście i o ks. Bielakowskim).

O aktualnym stanie odnowy liturgii w Polsce mówił w drugim referacie o. dr Fr. Małaczyński.

Po referacie o. dr Fr. Małaczyńskiego, ks. dr Czerwik podał w uzupełnieniu, że na temat odnowy liturgii drukowano u nas wiele na łamach przeglądów diecezjalnych. Zwrócił on też uwagę na to, że wstępy do nowych ksiąg liturgicznych nazywane są *institutio*, co obejmuje nie tyle rubryki, ale całe podejście do liturgii, wychowanie liturgiczne.

Ks. dr W. Świerzawski apelował, żeby przygotować mszał do rąk wiernych.

O. dr Fr. Małaczyński stwierdził, że palącym u nas problemem jest tłumaczenie Pisma świętego na użytek liturgiczny. Teksty z Biblii Tysiąclecia nie nadają się do głośnego czytania w kościele, trzeba więc dokonać stylistycznych poprawek.

Ks. lic. S. Koperak proponował, by wydrukować *Vademecum* dla kapłanów na wzór Rubrycelli wydanej przez ks. Kordela.

Ks. bp A. Małysiak jeszcze raz postulował, by w odnowionej liturgii celebrans był widziany i słyszany.

W toku wstępnej krótkiej dyskusji wyłoniły się dwie grupy problemów: jedna to sprawa przygotowania podręcznika dla celebransa i pomocy liturgicznych dla wiernych, druga to sprawa bolączek i trudności, wynikających ze złej formacji. Celem rozważenia tych problemów uczestnicy podzielili się na dwie grupy, którym przewodniczyli ks. dr M. Tschuschke i ks. dr Balter.

O godz. 12.45 nastąpiło podsumowanie dyskusji na wspólnym forum. Ks. dr Czerwik poprosił przewodniczących grup dyskusyjnych o podanie postulatów i uwag oraz wyraził nadzieję, że będzie czas także na wspólną dyskusję nad poruszonymi problemami.

Postulaty i uwagi pierwszej grupy zreferował ks. dr Tschuschke. 1. Nieodzowną rzeczą jest przygotowanie podręcznika seminaryjnego do liturgiki. Wydany został pierwszy tom Liturgiki wydawanej przez KUL, w przygotowaniu są dalsze tomy. Postulowano poszerzenie komitetu redakcyjnego o ks. dra W. Świerzawskiego i ks. dra St. Czerwika. Oprócz podręcznika można by wydawać dzieła klasyków liturgiki oraz aktualne prace polskich liturgistów.

2. *Manuale* dla celebransa winni przygotować autorzy rubrycel. Pro-

ponowano do opracowania tego podręcznika: ks. Greniuka, ks. Michałka, ks. Zaleskiego oraz ks. Danielskiego i ks. Hartlieba. *Manuale* to nie powinno za daleko uściślać spraw, w których dopuszczana jest pewna dowolność.

3. Konieczną rzeczą jest wydanie w ramach podręcznika dla wiernych trzech książek: a) sakramentarza dla wiernych, który obejmowałby liturgię poszczególnych sakramentów (modlitwy i czytania), b) czytań na niedziele i święta w małym formacie dla użytku rodzinnego celem przygotowania do liturgii i powracania do niej, c) modlitewnika mszalnego względnie liturgicznego modlitewnika rodzinnego, który zawierałby także śpiewy. Proponowano, by przygotowaniem wydania tego ostatniego zajęła się Księgarnia św. Jacka w Katowicach względnie Wydawnictwo „Znak” w Krakowie.

4. Podkreślona została ważność powstania centralnego Instytutu Liturgicznego, który harmonizowałby prace w dziedzinie liturgii na terenie całego kraju.

Z kolei ks. dr B a l t e r przedstawił postulaty drugiej grupy dyskusyjnej, która zajmowała się różnymi bolączkami odnowy liturgii.

Oto poruszone problemy:

1. Problem miejsca celebransa i układ całego prezbiterium. Sprawa ta mogłaby się znaleźć w proponowanym przez pierwszą grupę *Manuale*.

2. Potrzeba organu na szczeblu diecezjalnym, który czuwałby nad właściwym sprawowaniem liturgii. Problem, kto ma się tym zająć.

3. Przewycięzenie nabrzmiałej biurokracji (kartki do chrztu św. i różne inne żądania duszpasterzy). Potrzeba odgórnego i jednolitego załatwienia sprawy, gdyż praktyki obecne są bardzo rozbieżne.

4. Za jedną z najważniejszych spraw uznano potrzebę synchronizacji różnych prac w dziedzinie liturgii, by inne komisje Episkopatu przygotowujące różne akcje związane również z liturgią czyniły to w porozumieniu z Komisją Liturgiczną. Zwrócono się do przewodniczącego Komisji Liturgicznej z prośbą o załatwienie tej sprawy.

5. Postulowano ubogacenie mszału w pewne teksty do wyboru i ubogacenie muzyki kościelnej. Sprawą winna się zająć Komisja Liturgiczna Episkopatu.

Do dalszej dyskusji zaproponował ks. dr C z e r w i k trzy sprawy:

a) sprawę podręcznika dla seminariów, b) sprawę *manuale* dla celebransa, które zawierałoby także wskazania co do urządzenia prezbiterium i całego wnętrza kościoła, c) sprawę mszalika dla wiernych. Natomiast inne sprawy zostały przekazane ks. bpowi J a k i e l o w i, przewodniczącemu Komisji Liturgicznej, by na szczeblu Episkopatu

zostały one rozpatrzone (propozycja utworzenia Ogólnokrajowego Instytutu Liturgicznego, kwestia koordynacji różnych Komisji Episkopatu w tych dziedzinach, które mają związek z liturgią, rozstrzygnięcie w sprawie „biurokracji” przy udzielaniu sakramentów).

W sprawie podręcznika liturgiki dla seminariów zabrał głos ks. dr J. Kopeć. Stwierdził on, że do komitetu redakcyjnego podręcznika wydawanego przez KUL należą: ks. dr Blachnicki, ks. dr Zielański i ks. dr Schenk. Ze względu na nieobecność ks. dr Zielańskiego proponuje, by komitet redakcyjny został powiększony i by w jego skład weszli ks. dr Czerwik i ks. dr Świerzawski.

Ks. dr Schenk proponował, by w tomie poświęconym Eucharystii i innym sakramentom stroną teologiczną zajął się ks. dr Czerwik, stroną duszpasterską ktoś wybrany, on sam zaś opracowałby stronę historyczną. W związku z tym jeden z uczestników poinformował, że wyjdzie drukiem praca ks. prof. Szafrąńskiego pt. *Eucharystia w duszpasterstwie*. Ks. dr Schenk zauważył, że nie szkodzi kiedy więcej ludzi na dany temat pisze. Pewne dublety są nawet pożądane.

Ks. dr Kopeć poinformował, że wychodzą na KUL-u *Studia z dziedziny liturgii w Polsce* (tom I — wyczerpany, tom II — w druku), przygotowana jest praca dotycząca ruchu liturgicznego w Polsce.

Z kolei ks. dr Czerwik prosił ks. bpa Jakiela o ustosunkowanie opracowania podręcznika liturgiki na to się zgadzają? Ks. dr Świerzawski zapytał, czy chodzi o włączenie się w opracowanie planowanego już w dużej części opracowanego podręcznika czy o nowy podręcznik.

Ks. dr Kopeć był za włączeniem nowych redaktorów do już opracowywanego podręcznika.

Odnosnie *manuale* dla celebransa podkreślił ks. dr Czerwik, że przy jego opracowaniu trzeba będzie wziąć pod uwagę nowe *Caeremoniale episcoporum*, które wiele światła rzuca na funkcję celebransa. Do opracowania tego *manuale* proponowano: ks. Zaleskiego z Warszawy, ks. Greniuka z Lublina, ks. Hartlieba z Konarzewa, ks. Michałka z Poznania oraz ks. Czerwika i ks. Blachnickiego.

W dyskusji nad wydaniem modlitewnika dla wiernych, zwrócono uwagę na to, że może się on ukazać dopiero po przygotowaniu nowego mszału ołtarzowego. O. dr Fr. Małaczyński postulował wydanie w jednym tomie mszalika niedzielnego, a osobno w kilku tomach mszalika codziennego.

Ks. dr Czerwik udzielił jeszcze kilku wyjaśnień odnośnie tzw. improwizacji w liturgii w oparciu o list do przewodniczących Konferencji Episkopatów z dnia 27. 4. 1973 r.

W związku z zapytaniem ks. bpa A. Małysiaka odnośnie *Libera* w liturgii żałobnej kilku uczestników wypowiedziało się na ten temat.

Ks. Wit postulował, by listy pasterskie miały wyraźny związek z liturgią słowa danej niedzieli i by zawierały także propozycje odnośnie modlitwy wiernych.

Z kolei ks. dr Czerwik prosił ks. bpa Jakiela o ustosunkowanie się do przekazanych mu spraw.

Ks. Biskup zapewnił, że sprawę utworzenia Ogólnopolskiego Instytutu Liturgicznego poruszy na konferencji Episkopatu i liczy na pozytywne załatwienie sprawy. Brak koordynacji między poszczególnymi komisjami Episkopatu tłumaczył ks. Biskup tym, że komisje te nie mają określonego statutu. Nad statutem Komisji Liturgicznej będą jej członkowie obradowali w najbliższych dniach w Tyńcu. Przewodniczący Komisji Liturgicznej liczy na owocną pracę w powierzonych mu dziedzinie, gdyż współpracownikami jego są Profesorowie liturgiki: ks. doc. dr Schenk, o. dr Małaczyński, ks. dr Czerwik i ks. dr Balter.

W słowie końcowym ks. dr W. Świerzański wyraził nadzieję, że poruszone w czasie sympozjum *vetera et nova* będą owocne.

Wspólnym obiadem zakończono spotkanie liturgistów z całego kraju.

Katowice

KS. STEFAN CICHY